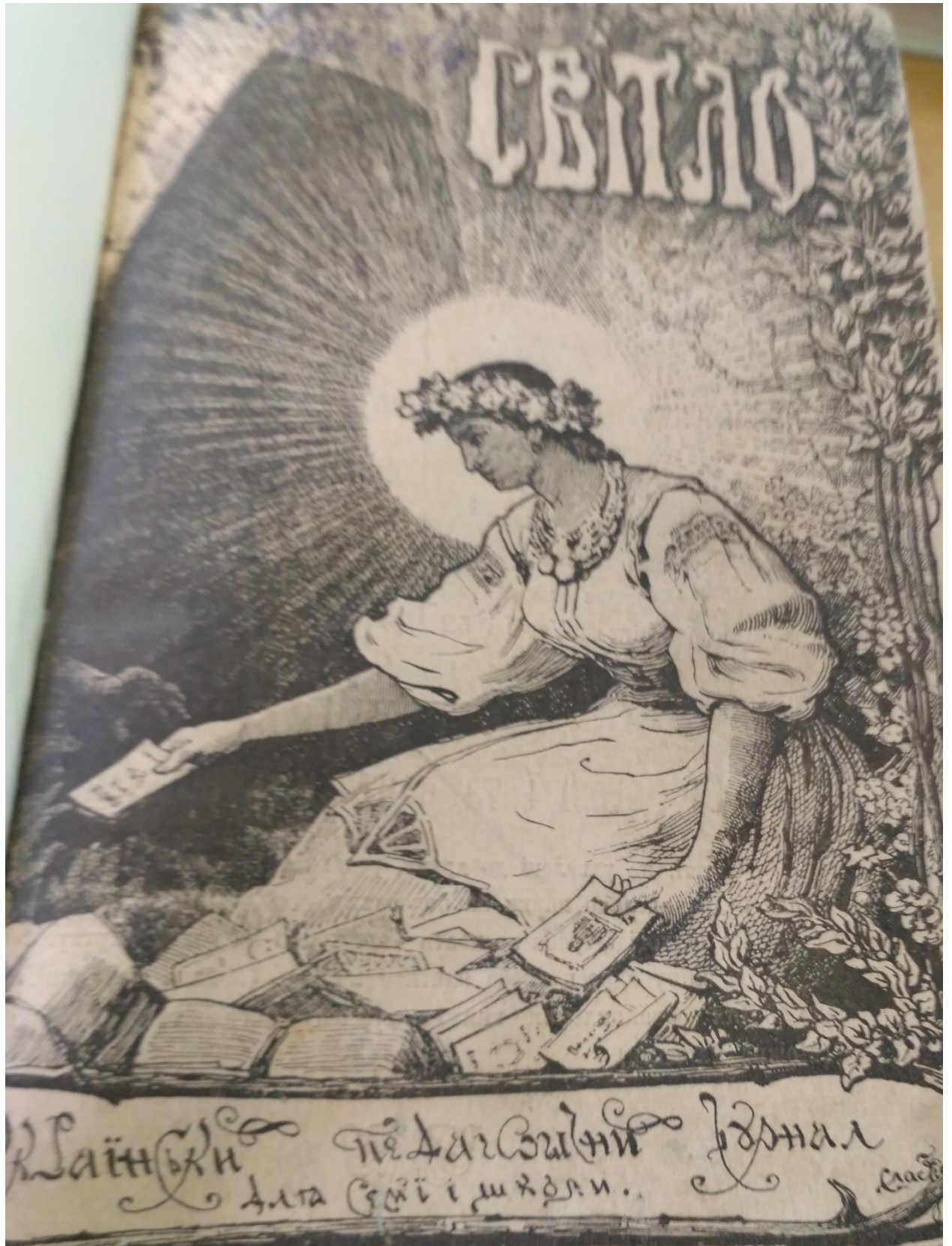

Праця Никифора Григорієва (Педагог)
«З біжучого життя», 1911 р.

З М І С Т.

	Стор.		Стор.
Я. З—невич. Грунтовні принципи нормальної школи	3	Л. Чулий Чисті серцем	6
Сергій Шелухин. Школа за 2000 років до на- ших часів	6	З біжучого життя: Наші справи, Педагог. — Харківські учитель- ські курси, Д. Пісо- чинець.—Про моско- вські літні вчительс- ькі курси 1911 року, М. Ткаченко.—Учитель- ські курси в Петер- бурзі, Батько	67
Я. Чепіга. Увага і розумо- вий розвиток дитини	20	Шкільна хроніка	91
С. Русова. Загально-земсь- кий з'їзд в справах народної освіти	33	Критика й бібліографія	94
„Справа народ- ної освіти на Україні	52		

Од редакції та контори „Світла“.

Статті, не ухвалені до друку, редакція повертає тільки тоді, коли буде прислано марки на пересилку.

На відповіді треба посилати марку, або листовну картку.

За зміну адреси треба платити 20 коп. (Можна марками).

Для ознайомлення книжка журналу висилається за 55 коп. (Можна марками).

З біжучого життя.

Наші справи.

Літні місяці—місяці спочинку, і напружена, знесилена, виснажене важкою шкільною працею вчительство, звичайно, пилькує, щоб використати час цей з найбільшим пожитком для свого здоров'я, для своїх розсмижаних нервів. Тяжка невсипуща робота в школі майже заповнює весь час учителя, як що він уникно ставиться до справи вчиття; про те, щоб самотужки придбати нового знання, про саморозвиток, про самоосвіту нема що й думати звінку за браком вільної години. Ми не знаємо вищої молоді, щоб з такою жадобою прагнули нових знаннй, звикато працюючи над певною справою. Варто тільки звернути увагу на те, як бувають завжди переповнені аудиторії на вчительських курсах, що упорядковуються в нашй часи трохи не в кожному значнім місті. Не зважаючи на те, що знесилений за шкільний рік організм потребує доброго відпочинку, поновлення фізичних і духовних сил, молоде вчительство нише з великим задоволенням працює на тих курсах і в день, і в вечері, вибіраючи нових відомостей, знайомлючись хоч по trochu з ріжними науковими дисциплінами, а головне—з новими поглядами, думками, методами навчання в школі. Вчительські курси—справа недавня ще, нова, але справа величезної ваги, і тієї користі, яку має вона для нашого вчительства неможна зважити навіть приблизно. Умови сучасного життя допоки не дають цій справі розвинутись, як слід, так як того бажали б упорядчики курсів і слухачі, тому нема нічого великого, що не завжди це свято в житті непомітного, але великого трудовника на ниві народньої освіти задовольняє тих, кому дорога й близька ця справа. Часто у виголошеннях безмірної подяки упорядчикам курсів, у висловах бажання зустрітись ще й другим літєм, сумним дисонансом брешить нотка незадоволення й болю, невиразна часом, ледві чутна, але кожному зрозуміла без

слів. Становище народньої школи в нас на Україні остільки ненормальне, що не самого тільки вчителя, який має правдивий погляд на завдання школи й ставить до неї певні вимоги, підперті тезисами найновішої педагогіки, кидає просто в роспач. Крім усіх болячок російської школи взагалі, українська школа має ще свої власні, такі, що всю справу освіти навіть у межах своєї програми зводять на нуль. Болячки ці остільки пекучі, остільки шкідливі, що всяка людина, незасліплена ворожнечею до освіти взагалі, гаразд їх бачить, гаразд їх відчуває. Вони відомі... Не один раз уже зупинялася на них увага „Світла“, тому повторюватись не будемо, а зазначимо тільки головну з них—це заборона в українській школі вчиття українською мовою. Звичайно, найгостріш відчуває їх наше українське вчительство, бо на власні очі, з власної практики, з власного досвіду дізналося про них. Цілком зрозуміло, що, не знаходячи співчуття й поради в тих, хто близько, безпосередньо заправляє дорогою справою народньої освіти, вчительство свої жалі, свої скарги несе туди, де чує живе слово науки, високу проповідь про потребу народньої освіти, несе їх на курси. Що року частіш і настерніш, то боязко, то сміливіш ставить учитель спеціалістам-педагогам питання й вимоги висловитись, зазначити одверто діагноз шкільної хвороби на Україні, щоб і ті, кому „сіє в'єдять надлежить“, почули авторитетний голос педагога й звернули на неї увагу. Учитель, що найближче стоїть до народу, тямить, скільки всякої політичної нісенітничі підмішано до чистої в своїм культурницькім первопочатку ідеї української національної школи. І натуральним є його бажання, щоб авторитетний педагог голосно засвідчив перед усіма живу потребу для українського народу національної, рідної школи. Вчительські курси цього літа наочно показали, що та ідея національної школи не є вигадкою гуртка „мазепинських“ мрійників-утопістів, що вона живе в масі українського вчительства, що вона, тільки вона сама, є могутньою панацеєю од тієї тяжкої хвороби, котра зветься темнотою. Коли б вороги цієї ідеї уважніш прислухались до того, чого вимагало українське вчительство на курсах, і як ставилися до тих вимог справжні педагоги-лектори, то одпала б їм хіть трясти повітря безпідставними вигуками про якусь політичну інтригу й небезпеку. В перших цьогорічних книжках наша редакція по змозі подасть до уваги читачів більш-менш докладні відомості про вчительські курси допіру минулого літа. На Київських педагогічних курсах учителі рішуче вимагали од лекторів висловити свої думки й погляди на україн-

ську мову в школі; прохали прочитати Ім історію України й історію української літератури; прохали впорядкувати виставку українських книжок і підручників. На Полтавських курсах учителі намагали певно поставитись до питання про українську національну школу; висловили бажання послухати лекцій д. Василенка по історії України; щиро вітали буковинських учителів, що на той час завітали до Полтави; виставка українських книжок мала великий успіх. На Харківських курсах так само. На Катеринославських курсах учителі поставили ті самі вимоги й зустріли щирий відгук у лектора методики російської мови, д. Дем'яновського, що переказав слухачам думки про рідну мову кращих російських педагогів і підкреслив свою цілковиту з ними згоду. Лекції по історії України проф. Яворницького викликають справжній ентузіазм; упорядковано невеличку виставку українських книжок.

Питання про українізацію народньої школи здіймалося і на педагогічних курсах в Олександрії (на Херсонщині), і в Житомері і по инш. містах. Навіть у Петербурзі й Москві, куди українські учителі попали більш-менш випадково і не в великій кількості, навіть там не знехтувано цим пекучим питанням. Зваживши як слід усі ці данні, кожний щирий прихильник українізації школи з почуттям цілковитого задоволення одкине геть свій песимизм і бадьоро дивитиметься в прийдешне.

Велику увагу ще заслуговують резолюції загально-земського з'їзду про потребу заведення навчання по українських школах українською мовою. Річ у тім, що ще до свого початку цей з'їзд було найпильніш, як то кажуть, профільтровано; склад його був у своїй більшості суто-консервативним. І цей факт тим дошкульніш уразив у саме серце всіх ворогів українства. Прийшовши трохи до пам'яті, „Кієвлянинъ“, напр., забелькотав щось про те, що й „наши украинцы“ полізли туди, куди кінь з копитом, що тих українців було тільки невеличка купка. Цілковита правда, бо українців, натурально, й могло бути тільки купка, бо з'їзд був всеросійський і на нім було всіх представників по „купці“. Але не в тій „купці“ річ. Адже резолюцію про навчання українською мовою ухвалила не купка, а весь з'їзд проти невеликої „купки“ ворогів усякої освіти. Редакція „Світла“ мала на з'їзді власного кореспондента, до статті котрого й одсилаємо бажуючих ознайомитись з роботою загально-земського з'їзду в справі народньої освіти. Картину малює кореспондент цікаву й багатонавчаючу; про наслідки-ж цього видовища ще допоки важно сказати щось певне. Треба мати на увазі й те, що на з'їзді був і представник

од міністерства освіти, і що він не протестував проти згаданої резолюції.

Поживемо далі—побачимо більш. А зараз нема підстав для песімізму. Тому нехай наші вороги блягузкають собі язиками, а ми додержуватимемо принцип: „А ти, Марку, грай!“

Літні місяці—місяці спочинку не тільки для вчителів. Навіть по вищих урядових інституціях на літо життя завмірає. Цього-річне літо виключним було тільки для нашого міністерства, міністерства народної освіти. Закликаний на місце колишнього міністра п. Шварца, котрий ніби то не досить енергійно (на думку правих) вимітав із шкіл крамольний дух, п. Касо, людина ще порівняючи молода, взявся до справи замирення вищої школи досить завзято. Вважаючи наприклад, що заколоти в університетах повстають через старих студентів, п. Касо видав відомий циркуляр про „предѣльный срокъ“ пробування в університеті; на заяви деяких університетів, що через цей несподіваний циркуляр багато студентів мусять кинути університет, а між ними багато таких, що подають великі сподіванки, як майбутні наукові сили, п. Касо не звернув уваги, а запропонував свій проект підготовки молоді на професорів у закордонних так званих семінаріях.

З його заходів цікаві ще способи боротьби з „кадетизмом“ професури. За останні місяці було багато непорозуміннів з професорами, були випадки увільнення професорів; один із цих способів, а імено перевод проф. Пергамент в Одесу, закінчився навіть неслухнянством; проф. Пергамент категорично одмовився переводитись із одного університету в другий і подався в одставку. Не кращі наслідки мали й інші заходи п. Касо. Проект підготовки професорів в закордонних семінаріях оце допіру наскочив на цікаве „затрудненіє“: московський університет одповів, що в нім немає підходящих молодих сил для одправки за кордон. Не пощастило п. Касо і з циркуляром про увільнення за забастовку слухачок московського медичного інституту: під давлінням „общественнаго мнѣнія“ міністр мусив скасувати свій циркуляр, і слухачки потроху повертаються до інституту. Трохи краще для п. Касо стоїть справа з виданим ще в іюні циркуляром про „родительскіе комитеты“ при гімназіях. Керуючись якимись, йому тільки відомими, завданнями, п. Касо звелів уважати зібрання повноправним тільки в тім разі, коли прийде аж дві третини батьків. Коли оце з початком вчиття в середніх школах почали

зібратись і комітети батьків, то виявилось, що рідко-рідко де зібрання одбулися. Зібратись у-друге не було дозволено, і циркуляр фактично призвів до цілковитого розгрому тих комітетів. Коментарії, як то кажуть, зайві. Не знаємо, в яким напрямі піде далі діяльність молодого міністра; отже те, що зроблено досі, неможна вважати вдатним.

Педагог.

Харьківські учительські курси.

Цього літа, як і торік, в Харькові відбулися педагогічні курси, влаштовані губернським земством для учителів початкових шкіл Харьківщини. Склад учительства по земських повітових школах Харьківщини досить розмаїтий по своїй освіті, але вже той факт, що половина їх не має педагогічної освіти, безперечно вимагає від земства якихось заходів, щоб поставити освіту учительства на певний рівень і ставити йому певні, однакові вимоги. Таким чином, педагогічні курси стають неодмінною й бажаною потребою; такими будуть вони досить довгий час, бо з заведенням вселюдної освіти, або хоч наближенням до неї, все більше помічається у нас брак потрібних учителів, і разом з тим і брак тих педагогічних шкіл, що постачали-б потрібні кадри учительства. Одже, земства у свій час помітили слушну потребу і пішли їй на зустріч. Цього року таких земських педагогічних курсів відбулося вже чимало: в Полтаві, Катеринославі, Харькові, Вороніжі й по інших містах; а на Вороніжчині, напр., то, поруч з губернськими курсами, відбулися і повітові в Валуйках та ще кілька десятків учителів було послано земством на курси до Харькова.

Харьківське губернське земство визнає курси неодмінно потрібним чинником початкової народної освіти, і вже виробило певний план курсового ладу, який пролонувало і на останньому році цього року. До про-